

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สุขภาพในช่องปากนับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของการมีสุขภาพที่ดีทั้งนี้ เพราะสุขภาพของปากและฟันมีความสัมพันธ์กับสุขภาพร่างกายโดยทั่วไป กล่าวคือโรคในช่องปาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรคเหงือกและโรคฟัน อาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคทั่วใบของร่างกาย หรืออาจเป็นสาเหตุซ้ำเติมให้โรคลุกลามมากยิ่งขึ้น เช่น อาจแพร่กระจายไปยังส่วนต่าง ๆ ของร่างกายได้ทางกระแสเลือดและน้ำเหลือง การแพร่ของเชื้อโรคอาจเป็นไปอย่างเฉียบพลันเกิดโลหิตเป็นพิษอันตรายต่อชีวิตได้ทันที หรืออาจเกิดขึ้นช้า ๆ กับอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย ก็ทำให้เกิดโรคหรืออาการเรื้อรัง เช่น โรคเยื่อหุ้มหัวใจอักเสบ ซึ่งจะพบได้ในวัยเด็ก โรคข้ออักเสบ หรือโรคสมองอักเสบ เป็นต้น (สมนึก วัฒนสุนทร, 2529) ดังนั้นการมีสุขภาพที่ดีในช่องปากหรือการมีทันตสุขภาพที่สมบูรณ์จึงถือเป็นความจำเป็นสำหรับทุกคนโดยเฉพาะเด็ก เพราะเด็กจะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในภายหน้า ถ้าเด็กมีทันตสุขภาพที่สมบูรณ์ก็ย่อมที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีทันตสุขภาพที่สมบูรณ์ด้วยเช่นกัน

เด็กเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของประเทศ เพราะเด็กเป็นอนาคตของชาติที่จะสืบทอดภาระกิจอันสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป ดังนั้นเด็กจึงจะต้องได้รับการพัฒนาทุก ๆ ด้านไปพร้อม ๆ กันให้สมบูรณ์ โดยเฉพาะการพัฒนาทางสุขภาพซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเจริญงอกงามและพัฒนาการทุก ๆ ด้านในตัวบุคคล เนื่องจากปัญหาที่เกิดจากสุขภาพในช่องปากและฟันมีผลกระทบต่อสุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจด้วย หากสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจไม่สมบูรณ์ย่อมจะมีผลให้การศึกษาและการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ดำเนินไปได้ไม่ดีเท่าที่ควร สุขภาพกับการศึกษาจึงเป็นของคู่กัน ยากที่จะแยกจากกันได้ ถ้าขาดเสียซึ่งอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว อีกอย่างหนึ่งก็จะดำเนินไปได้อย่างยากลำบาก (สุชาติ โรสมประยูร, 2525)

โรคในช่องปากเป็นโรคที่มีความชุกสูง ประชาชนไทยจำนวนมากยังเจ็บป่วยด้วยโรคนช่องปากที่สำคัญ คือ โรคฟันผุ และโรคเหงือก (กรมอนามัย, กองทันตสาธารณสุข, 2537) ซึ่งแม้ว่าจะไม่ได้เป็นโรคติดต่อที่ร้ายแรงหรือเป็นอันตรายถึงชีวิตในทันที แต่ได้ก่อให้เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน อันเนื่องมาจากความเจ็บป่วยเรื้อรังจนก่อให้เกิดการสูญเสียฟันในที่สุด ปัญหาสุขภาพในช่องปากนอกจากจะบั่นทอนสุขภาพแล้วยังเป็นผลก่อให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาลในการรักษาพยาบาล ทั้งในส่วนรวมและส่วนบุคคล ก่อให้เกิดปมด้อยในจิตใจ มีกลิ่นปากเป็นที่รังเกียจของสังคม เพื่อน และครู ซึ่งสำหรับในกลุ่มเด็กนักเรียนอาจมีผลถึงการเรียนได้

ปัญหาทันตสุขภาพจึงเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญปัญหาหนึ่งของประเทศไทย ทั้งนี้เพราะมีอัตราการป่วยด้วยโรคฟันและโรคเหงือกของประชาชนอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างสูงมาโดยตลอด จากการสำรวจทันตสุขภาพแห่งชาติเมื่อปี พ.ศ.2520 ของกรมอนามัย กองทันตสาธารณสุข พบว่า อัตราฟันผุ ถอด อุด ในเด็กอายุ 6-7 ปีมี 0.98 ซึ่งต่อคน กลุ่มอายุ 12-13 ปีมี 2.9 ซึ่งต่อคน และในกลุ่มอายุ 35-44 ปีมี 6.4 ซึ่งต่อคน และพบว่าในเด็กอายุ 6-12 ปี เป็นโรคฟันผุร้อยละ 80 โรคเหงือกอักเสบร้อยละ 90 นอกจากนี้จากผลการสำรวจทันตสุขภาพแห่งชาติครั้งที่ 3 (พ.ศ. 2532) และครั้งที่ 4 (พ.ศ.2537) ที่ผ่านมามีในเด็กอายุ 6 ปี พบว่าประชากรที่มีฟันน้ำนมผุมีร้อยละ 83.1 และ 85.1 และมีค่าเฉลี่ยฟันน้ำนมผุ ถอน อุด 5.6 และ 5.7 ซึ่งต่อคนตามลำดับ สำหรับในเด็กอายุ 12 ปี ซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายของวัยประถมศึกษา ซึ่งกลุ่มอายุนี้มีความสำคัญในทางระบาดวิทยาเนื่องจากเป็นช่วงอายุที่มีฟันถาวรขึ้นครบ 28 ซี่ อัตราการเกิดโรคฟันผุในกลุ่มอายุนี้อาจจะใช้เพื่อทำนายแนวโน้มการเกิดโรคในวัยผู้ใหญ่ และยังสามารถใช้เป็นตัวแทนเปรียบเทียบความรุนแรงของการเกิดโรคของประเทศต่าง ๆ ผลการสำรวจพบว่าประชากรมีฟันถาวรผุมีร้อยละ 49.2 และ 53.9 โดยมีค่าเฉลี่ยฟันถาวรผุ ถอน อุด 1.5 และ 1.6 ซึ่งต่อคน ตามลำดับ และการสูญเสียฟันถาวรจะเพิ่มขึ้นตามอายุ นับตั้งแต่อายุ 12 ปีเป็นต้นไป ในขณะที่เดียวกันพบว่าในกลุ่มอายุ 12 ปี มีหินน้ำลายสะสมอยู่ร้อยละ 89.1, 87.5 ตามลำดับ และมีค่าเฉลี่ยหินน้ำลายถึง 3.6 ส่วนในช่องปากต่อคน ซึ่งหากไม่กำจัดออกในช่วงอายุนี้อาจเกิดการทาลายเยื่อปริทันต์ทำให้อัตราสูญเสียฟันด้วยโรคนี้มากขึ้น และเมื่อพิจารณาลักษณะการกระจายของโรค พบว่าในเขต

เมืองสูงกว่าในเขตชนบทโดยเฉพาะโรคฟันผุในเด็กอายุ 12 ปี จากผลการสำรวจทัศนสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 4 (2537) พบประชากรมีฟันผุในเขตเมือง และเขตชนบท พบร้อยละ 62.5 และ 48.2 ตามลำดับ ส่วนโรคเหงือกอักเสบพบว่าเขตชนบทสูงกว่าเขตเมือง โดยพบประชากรเป็นโรคเหงือกอักเสบร้อยละ 77.8 และ 72.6 ตามลำดับ (กรมอนามัย, กองทันตสาธารณสุข, 2538)

ในระหว่างปี พ.ศ.2533-2534 กองอนามัยโรงเรียน กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขก็ได้ทำการศึกษาภาวะสุขภาพของนักเรียนในประเทศไทย ในภาคใต้ ภาคกลาง ภาคเหนือ กรุงเทพมหานคร และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นโรคฟันผุในอัตราร้อยละ 61.60, 52.20, 45.30, 43.80 และ 30.20 ตามลำดับ และพบว่าโรคที่เป็นปัญหาของนักเรียนประถมศึกษาใน 3 อันดับแรก คือ ฟันผุร้อยละ 60.50 ฟันผุในรูมีร้อยละ 22.50 และเหงือกอักเสบ 17.30 ตามลำดับ (กระทรวงสาธารณสุข, กรมอนามัย, กองอนามัยโรงเรียน, 2534) และยังพบว่าสภาวะทันตสุขภาพของกลุ่มอายุ 6 ปี จากผลการสำรวจทัศนสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 4 (พ.ศ.2537) พบประชากรในภาคใต้ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ เป็นโรคฟันน้ำนมผุ ในอัตราร้อยละ 92.9, 92.6, 81.0 และ 78.6 ตามลำดับ และมีค่าเฉลี่ยฟันน้ำนมผุ ถอน อุด 6.9, 6.8, 5.0 และ 5.0 ซึ่งต่อคนตามลำดับ และพบว่าในภาคใต้ประชากรในเขตเมืองและเขตชนบทเป็นโรคฟันน้ำนมผุร้อยละ 87.9 และ 84.1 ตามลำดับ ส่วนในกลุ่มอายุ 12 ปี พบว่าประชากรในภาคใต้ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นโรคฟันผุในอัตราร้อยละ 69.2, 65.8, 49.0 และ 45.2 ตามลำดับ และมีค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด 2.1, 1.9, 1.3 และ 1.3 ซึ่งต่อคน ตามลำดับ และพบว่าภาคใต้ประชากรในเขตเมืองและเขตชนบทเป็นโรคฟันผุร้อยละ 62.6 และ 48.2 ตามลำดับ ในขณะที่เดียวกันพบว่าภาคใต้ประชากรกลุ่มอายุ 12 ปี เป็นโรคเหงือกอักเสบร้อยละ 79.0 และมีค่าเฉลี่ยฟันน้ำลายถึง 3.3 ส่วนในช่องปากต่อคน (กรมอนามัย, กองทันตสาธารณสุข, 2538) จากสถิติจะพบว่าประชากรกลุ่มอายุ 6-12 ปี ในภาคใต้ มีปัญหาโรคฟันผุมากที่สุด ซึ่งนับเป็นปัญหาสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องรีบดำเนินการแก้ไข ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทันตสาธารณสุขแห่งชาติที่กำหนดไว้ว่า ในปี พ.ศ.2543 ประชากรกลุ่มอายุ 12 ปี ทั่วประเทศมีค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุดไม่เกิน 1.5 ซึ่งต่อคน และมีสภาวะปริทันต์ปกติอย่างน้อย 3 ส่วนในช่องปากต่อคน

โรคเหงือกและโรคฟันยัง เป็นปัญหาใหญ่ในกลุ่มเด็กวัยประถมศึกษาทั้งนี้เพราะเด็ก ยังขาดความรู้ในเรื่องการดูแลสุขภาพของฟันและพฤติกรรมในการรักษาอนามัยในช่องปาก ยังไม่ดีพอ อีกทั้งยังขาดความสนใจที่จะเอาใจใส่ดูแลสุขภาพฟันในช่องปากของตนเอง จากการ สืบรวจสภาวะทันตสุขภาพของประเทศไทยครั้งที่ 4 (พ.ศ.2537) พบว่า ประชาชนมีพฤติกรรม การแปรงฟันสม่ำเสมอทุกวันมีเพียงร้อยละ 60.5, 74.5, 61.1 และ 31.5 ในกลุ่มอายุ 12, 17-19, 35-44 และ 60 ปีขึ้นไป ตามลำดับ และจากการสำรวจพฤติกรรมการแปรงฟันของ ประชาชนในกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาค่อนข้างสูง และได้รับความรู้จากสื่อ ต่าง ๆ พบว่า มีผู้แปรงฟันถูกวิธีเพียงร้อยละ 46.6, 60.6 และ 59.2 ในกลุ่มอายุ 6, 12, 18 ปี ตามลำดับ (กระทรวงสาธารณสุข, กรมอนามัย, กองทันตสาธารณสุข, 2537) จะเห็น ได้ว่าประชาชนยังขาดความตระหนักในการดูแลทันตสุขภาพตนเอง โดยเฉพาะในกลุ่มประชากร วัย 6-12 ปี จึงควรมีการเร่งรัดพัฒนาการดำเนินงานทันตสาธารณสุขที่สำคัญคือ การส่งเสริม ทันตสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปาก โดยเน้นการดูแลอนามัยในช่องปากด้วยตนเอง ทั้งใน ระดับบุคคลและชุมชน ดังนั้นการได้รับการดูแลทันตสุขภาพตั้งแต่เด็ก ย่อมจะมีผลดีต่อการป้องกัน และควบคุมการเกิดโรคเกี่ยวกับฟันและเหงือกในวัยผู้ใหญ่ โรงเรียนจึงเป็นสถานที่ที่มีบทบาทต่อ การปลูกฝังและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านทันตสุขภาพ และสร้างค่านิยมพฤติกรรมทันตสุขภาพที่ ถูกต้องให้แก่บุคคลและชุมชน โดยเฉพาะเด็กวัยประถมศึกษา ซึ่งมีอยู่จำนวนมากกระจาย อยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศไทย

รัฐบาลได้ให้ความสำคัญของปัญหาทันตสุขภาพมาโดยตลอด ดังจะเห็นได้จากการกำหนด ให้มีโครงการทันตสาธารณสุขแห่งชาติในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่จะลดอัตราโรคฟันผุให้น้อยลง โดยจัดลำดับ ความสำคัญในประชากรกลุ่มอายุ 6-12 ปี เป็นอันดับแรก สำหรับกลวิธีในการดำเนินงานตาม โครงการเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนประถมศึกษาประกอบด้วย การกำหนดให้มีเนื้อหา ทันตสุขภาพในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 การฝึกอบรมครูอนามัยและพยาบาลซึ่ง ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาให้สามารถดำเนินงานด้านทันตสุขภาพได้ทั้งภาคทฤษฎีและ ภาคปฏิบัติ การดำเนินงานป้องกันโรคฟันผุโดยใช้น้ำยาฟลูออไรด์อมบ้วนปาก การปลูกฝังนิสัยการ แปรงฟันโดยการให้นักเรียนปฏิบัติแปรงฟันหลังอาหารกลางวันทุกวัน รวมทั้งการจัดเจ้าหน้าที่ แปรงสีฟันในราคาถูก และการให้บริการแบบเพิ่มทวีโดยไม่คิดมูลค่า

โครงการทันตสาธารณสุข นับเป็นโครงการที่สำคัญโครงการหนึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) เช่นเดียวกับในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 แต่ได้จัดดำเนินการทันตสาธารณสุขโดยกลวิธีสาธารณสุขมูลฐาน (กระทรวงสาธารณสุข, กรมอนามัย, กองทันตสาธารณสุข, 2525) และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการและกองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ได้ร่วมกันจัดทำโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษาขึ้นโดยคาดหวังว่านักเรียนจะมีพฤติกรรมอนามัยที่ถูกต้องและทันตสุขภาพที่ดี ซึ่งโครงการนี้ได้มีการริเริ่มนำกลวิธีเพื่อที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหาทันตสุขภาพของนักเรียนโดยบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญที่สุดกับนักเรียนคือ คณะครูผู้ทำงานโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียนอันประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครูอนามัยโรงเรียน ครูประจำชั้น ผู้นำนักเรียน โดยเฉพาะครูอนามัยโรงเรียน ซึ่งนับว่าเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญมากในโรงเรียน เนื่องจากครูอนามัยเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่ส่งเสริมสุขภาพและให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยแก่นักเรียนในโรงเรียนเป็นการเสริมสร้างสุขนิสัยที่ดีและถูกต้องแก่นักเรียน โดยครูอนามัยต้องจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการส่งเสริมทันตสุขภาพด้วยการจัดให้มีการสอนทันตสุขภาพตามหลักสูตร การแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน การอมน้ำยาฟลูออไรด์ในโรงเรียน การจัดทำมีกองทุนแปรงสีฟันและยาสีฟันขึ้น ตลอดจนให้มีการบำบัดเบื้องต้นเมื่อนักเรียนเกิดการเจ็บป่วยทางทันตสุขภาพจนถึงการส่งต่อเพื่อให้ได้รับการรักษาที่ถูกต้องต่อไป ส่วนการตรวจสุขภาพในช่องปากเพื่อค้นหาปัญหาทันตบุคลากรเป็นผู้ดำเนินการ

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6-7 ในเรื่องการแก้ไขปัญหาทันตสาธารณสุขยังมีกิจกรรมการดำเนินงานคล้ายคลึงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 และ 5 เป็นส่วนใหญ่ แต่จะเพิ่มบทบาทให้คณะครูผู้ทำงานโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพเป็นผู้ดำเนินการเองโดยใช้กลวิธีเฝ้าระวังทันตสุขภาพ โดยมีกิจกรรมหลักและกิจกรรมสนับสนุน กล่าวคือ กิจกรรมหลักได้แก่ การตรวจสุขภาพในช่องปากนักเรียนเพื่อค้นหาปัญหาโดยครูอนามัยปีละ 2 ครั้ง การแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน การอมน้ำยาฟลูออไรด์ในโรงเรียน การสอนทันตสุขภาพตามหลักสูตร การจัดทำมีกองทุนยาสีฟันและแปรงสีฟัน ทันตกรรมบำบัดเบื้องต้น และส่งต่ออย่างเป็นระบบตามความจำเป็น ส่วนกิจกรรมสนับสนุนได้แก่ กิจกรรมที่ได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และกระทรวง ทั้งในสายการศึกษา

และสาธารณสุข เพื่อให้การดำเนินงานของครูเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย การจัดเตรียมเอกสารวิชาการ การสนับสนุนวัสดุทัศนูปกรณ์ พลุออร์คิด เครื่องมือ และวัสดุอุปกรณ์ การนิเทศติดตามและกำกับให้เป็นไปตามโครงการ และการบำบัดรักษาอย่างเป็นระบบตามความจำเป็น

โครงการส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษาแม้ว่าจะมีการดำเนินการต่อเนื่องมาถึงปัจจุบันนับเป็นเวลานานพอสมควร แต่ผลการสำรวจทันตสุขภาพแห่งชาติครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. 2537 พบว่าเด็กนักเรียนวัยประถมศึกษายังเป็นโรคฟันผุและโรคเหงือกสูงทั้งในเขตเมือง และเขตชนบท ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากขาดการดูแลเอาใจใส่ต่อสุขภาพของช่องปาก และขาดการส่งเสริมทันตสุขภาพที่ถูกต้องเหมาะสม อนึ่งภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดชุมพร, สุราษฎร์ธานี, นครศรีธรรมราช, พัทลุง, สงขลา, ยะลา, ปัตตานี, นราธิวาส, สตูล, ตรัง, ระนอง, กระบี่, ภูเก็ตและพังงา จากสถิติพบว่า นักเรียนวัยประถมศึกษาในภาคใต้มีปัญหาโรคฟันผุมากเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงปัญหาการจัดดำเนินงานโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา ตามการรับรู้ของครูอนามัย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติในภาคใต้ เพื่อนำผลวิจัยมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดดำเนินงานโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคใต้ ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน และสภาพปัญหาที่พบ เพื่อส่งผลต่อการพัฒนาสุขภาพและคุณภาพทางการศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดดำเนินงานโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา ตามการรับรู้ของครูอนามัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคใต้
2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการจัดดำเนินงานโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา ตามการรับรู้ของครูอนามัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคใต้ ตามตัวแปรเขตที่ตั้งของโรงเรียน

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะปัญหาการดำเนินงานโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคใต้ ครอบคลุม 3 ด้าน ดังนี้
 1. ด้านการส่งเสริมทันตสุขภาพ
 2. ด้านการป้องกันทันตสุขภาพ
 3. ด้านการรักษาทันตสุขภาพ
2. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูผู้รับผิดชอบงานอนามัยโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคใต้ ปีการศึกษา 2538
3. ตัวแปรที่นำมาวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้
 - 3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เขตที่ตั้งของโรงเรียน
 - 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ปัญหาการดำเนินงานโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพ ในโรงเรียนประถมศึกษา
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยศึกษาจากเนื้อหาของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 เฉพาะในส่วนที่เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับทันตสุขภาพ คู่มือสำหรับครูในการปฏิบัติงานโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา คู่มือการจัดกิจกรรมโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา และคู่มือการเฝ้าระวังทันตสุขภาพในเด็กวัยประถมศึกษาการดำเนินงานกิจกรรมเฝ้าระวังทันตสุขภาพของนักเรียน "ที่ครูทำได้"

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้วิจัยถือว่า ครูผู้รับผิดชอบงานอนามัยโรงเรียน เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางการดำเนินงานโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียน

เป็นอย่างดี

2. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามของตัวอย่างประชากร ถือว่าเป็นข้อมูลที่ตอบด้วยความจริงใจ และตอบตรงกับสภาพความเป็นจริง และเป็นข้อมูลที่สามารถเชื่อถือได้
3. การตอบแบบสอบถามในวันและเวลาที่ต่างกันไม่ทำให้ผลที่ได้แตกต่างกัน
4. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยสุ่มมาจาก 14 จังหวัดภาคใต้ ผู้วิจัยถือว่าตัวอย่างประชากรเป็นตัวแทนของครูอนามัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในภาคใต้ทั้งหมด

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพียงอย่างเดียว
2. ผู้วิจัยไม่อาจทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างประชากรทั้งหมดในเวลาเดียวกันได้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ปัญหา หมายถึง สิ่งที่ต้องพิจารณาแก้ไขเกี่ยวกับการจัดดำเนินงานโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียน ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากร งบประมาณในการดำเนินงาน การจัดดำเนินงาน และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

การจัดดำเนินงาน หมายถึง การดำเนินงานกิจกรรมใด ๆ ของโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในภาคใต้ เริ่มตั้งแต่การจัดตั้งในรูปคณะกรรมการ หรือมอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน การวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ และการประเมินผล จนกระทั่งกิจกรรมนั้น ๆ เสร็จสมบูรณ์

โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา ตรัง ยะลา นราธิวาส ปัตตานี สตูล ระนอง กระบี่ พังงา และภูเก็ต

โครงการส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียน หมายถึง การจัดและดำเนินงานในด้าน บริการทันตสุขภาพ ที่เป็นการส่งเสริมให้บุคลากรต่าง ๆ ในโรงเรียนและชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และมีพฤติกรรมทันตสุขภาพที่ถูกต้อง ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมหลัก ได้แก่ การสอน ทันตสุขภาพในวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต การจัดโครงการแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน ในโรงเรียน การจัดให้นักเรียนอมน้ำยาฟลูออไรด์ในโรงเรียน การตรวจและบันทึกสภาวะ ช่องปากตามระบบเพื่าระวังทันตสุขภาพ การควบคุมอาหารที่เป็นผลเสียต่อทันตสุขภาพ และการบำบัดเบื้องต้น และการส่งต่อ

โรงเรียนในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ยกฐานะเป็นเทศบาลตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 หรือพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495

โรงเรียนนอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งตั้งอยู่นอกพื้นที่ที่ยกฐานะเป็นเทศบาลตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 หรือพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495

ครูอนามัยโรงเรียน หมายถึง ครูที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ครูอนามัยโรงเรียน หรือเป็นครูที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นหัวหน้ารับผิดชอบดูแลห้องพยาบาลโรงเรียน โดยได้รับความสั่งจากผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคใต้

การรับรู้ หมายถึง กระบวนการตีความสิ่งเร้าจากการสัมผัสของอวัยวะรับสัมผัสต่างๆ ทั้งนี้ต้องอาศัยประสบการณ์เดิม หรือการเรียนรู้และการคิด

ภาคใต้ หมายถึง พื้นที่ของการแบ่งการปกครองของกระทรวงมหาดไทยมี 14 จังหวัด ซึ่งประกอบด้วย ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา พัทลุง ตรัง ยะลา นราธิวาส ปัตตานี สตูล ระนอง กระบี่ พังงา และภูเก็ต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบปัญหาการจัดดำเนินงานโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคใต้

2. เป็นแนวทางสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องในสายงานการศึกษา และสายงานสาธารณสุข ได้รับทราบถึงปัญหาการดำเนินงานโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้สอดคล้องกับแผนงานทันตสาธารณสุข ตามแผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539)

3. เป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานโครงการส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคใต้